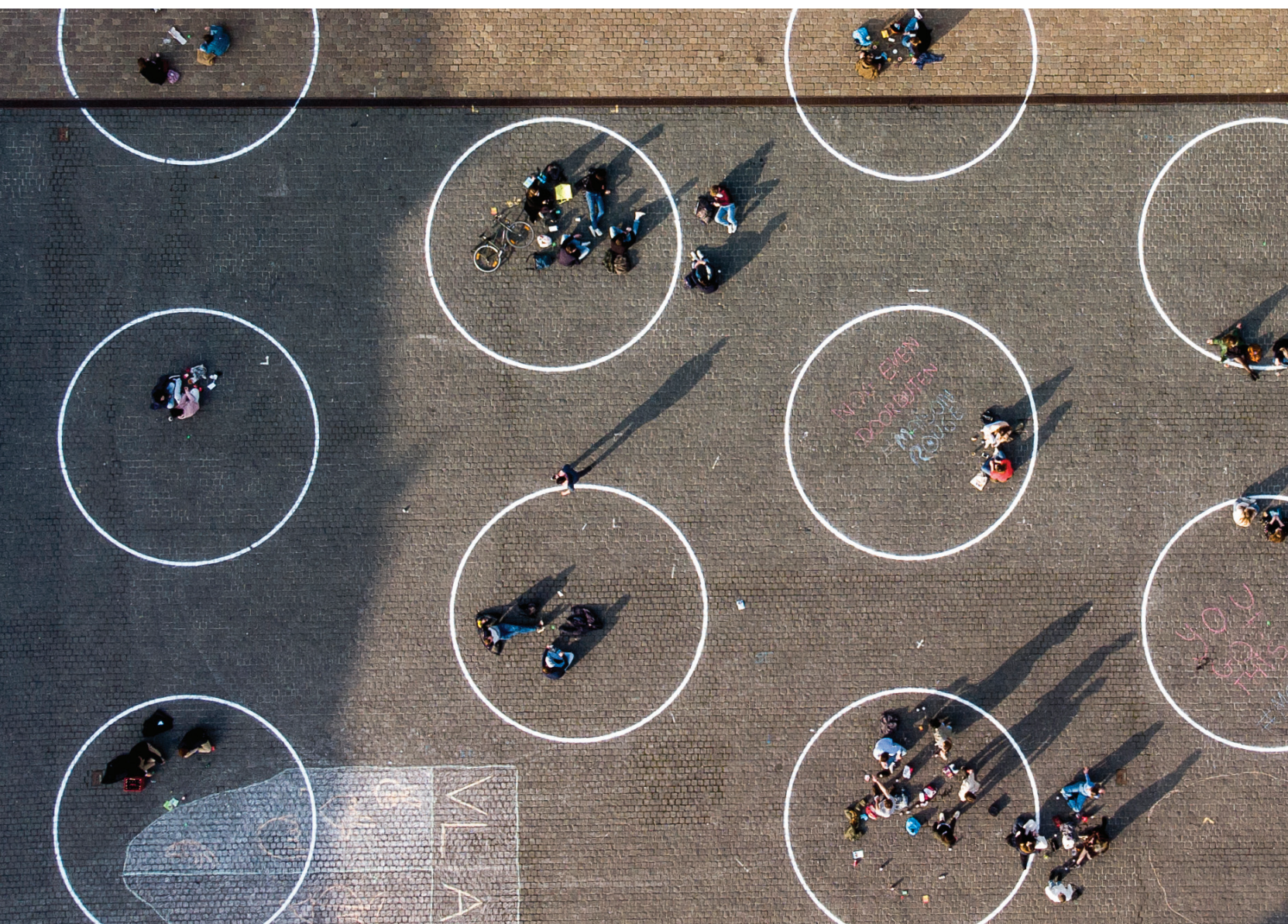

A 290

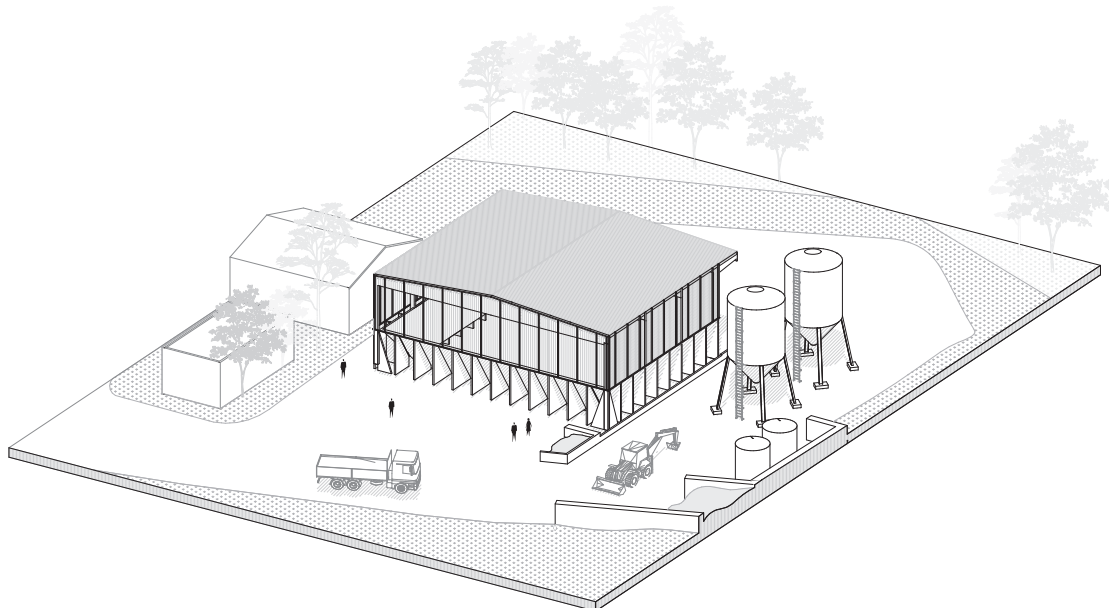
Juni - Juli 2021

Domesticating Public Space Projecten van Artgeineering, B612, Brut, Goffart-Palomé, H+N+S, Label, Lama, Landinzicht, Office, Olm, Suède 36, Van Belle & Medina, Vogt

290

- 5 Edito *Lisa De Visscher*
7 Opinie *Gideon Boie*
- Actua**
- 9 Expo Across *Lara Molino*
10 Urban Summer Brussels *Anne-Laure Iger*
12 In Memoriam Constantin Brodzki *Maurizio Cohen*
14 Architectuurbiënnale Venetië 2021 *Véronique Patteeuw*
- Projects**
- 20 **Office**, Crematorium, Oostende *Christophe Van Gerrewey*
26 **Label**, Porcheresse *Mathias Bouet*
32 **Goffart Polomé - Reservoir A - Ney-Wow**, Zoutloods, Houffalize *Pieter T'Jonck*
- Public Space**
- 36 **Vogt - Van Belle & Medina**, Droogdokkenpark, Antwerpen *Bart Tritsmans*
40 **Van Belle & Medina**, Traction Stations Brabo 2, Antwerpen *Bart Tritsmans*
44 Voor / na
50 **Stad Gent Groendienst**, Kapitein Zeppospark, Gent *Chloë Raemdonck*
54 **Landinzicht**, Pannenhuispark, Brussel *Guillaume Vanneste*
58 **Olm**, Maximiliaanpark, Brussel *Guillaume Vanneste*
64 Beeldverslag van een fietstocht door Brussel *Michiel De Cleene*
70 **B612 - Olm**, Fontainas, Brussel *Pauline Malras*
74 **H+N+S - Artgineering - Ara**, Park Belle-Vue, Leuven *Pieter T'Jonck*
78 Pioniers van de publieke ruimte *Joeri De Bruyn*
84 **Artgineering - Lama - Sweco**, Grote Markt, Sint-Niklaas *Bart Tritsmans*
90 **Lama - Brut**, Binnengebied Schaliken, Herentals *Edith Wouters*
94 **Suède 36**, Heraanleg centrum, Saint-Hubert *Carla Frick-Cloupet*
98 Publieke ruimte in Luik *François Schreuer*
- 104 Uitbreiding gemeentehuis, Awans *Gilles Debrun*
- 110 Product news *Viviane Eeman*
- Student**
- 118 Young Talent Architecture Award 2020 *Eline Dehullu*
120 Euregional workshop Kaleidoscope *Eline Dehullu*
- 123 #o11 *Michiel De Cleene*

Gideon Boie

is an architect and founder of Bavo, a research collective focusing on the political dimension of art, architecture and urban planning. He is a lecturer and researcher at the Faculty of Architecture of KU Leuven. His research focuses on the urgent challenges in care architecture.

Mathias Bouet

graduated as an architect from the Faculty of Architecture La Cambre Horta of ULB in 2016 with a thesis on roundabouts. He works at the Brussels-based office V+.

Maurizio Cohen

is an architect, with a degree from Politecnico in Milan. He teaches at the Faculty of Architecture La Cambre Horta of ULB and the Faculty of Architecture of ULiège. A practitioner, journalist, critic and exhibition curator, he writes on modern and contemporary architecture. He is a member of Docomomo Belgium.

Joeri De Bruyn

studied philosophy in Antwerp and Leuven. From 2001 to 2008 he was editor at A+. He then founded Public Space, a publishing and production house for publications, exhibitions and interdisciplinary research on city, landscape and society.

Michiel De Cleene

is an architectural photographer with an interest in landscape. Since 2015 he has worked on the long-term projects Reference Guide and Documenting Objects as a researcher at KASK School of Arts, where he is a founding member of the School of Speculative Documentary.

Gilles Debrun

is an architect. Since 2010 he has been teaching at the Faculty of Architecture at UCLouvain. In 2019 he co-founded with Dimitri Fache the research workshop on architecture Usages. Together with Pauline de La Boulaye, he edited the book and the exhibition *Inventaires #3 Architectures Wallonie-Bruxelles 2016–2020*.

Carla Frick-Cloupet

is an architect and PhD student at the Université Jean Monet and the École Nationale Supérieure d'Architecture de Saint-Étienne.

Anne-Laure Iger

is an architect, with a degree from the École Nationale Supérieure de Bretagne. Since 2016 she has been pursuing doctoral research at Université Libre de Bruxelles into architecture exhibitions presented in Brussels between 1969 and 2018.

Pauline Malras

is a freelance journalist who specializes in architecture, design and construction techniques. In 2013 she graduated from the École Nationale Supérieure d'Architecture et de Paysage de Lille (with a focus on 'materiality and building culture'). She draws on her experience and her training to analyse contemporary developments in architecture.

Véronique Patteeuw

is associate professor at the École Nationale Supérieure d'Architecture et de Paysage de Lille and editor of *Oase*. Her research focuses on the theory and history of architectural publications in relation to the history of the postmodern. She has been a visiting professor at KU Leuven since 2019.

Chloë Raemdonck

is trained in the conversion and restoration of protected heritage and its durability issues. She has worked at restoration firms such as Origin Architecture and Engineering, Callebaut Architecten and Juxta. As a project architect for the Ghent Urban Development Company (Sogent), she became skilled at project management and public clientship.

François Schreuer

is the coordinator of the non-profit organization urb-Agora, where (Liège-related) urban issues are discussed. He sits on the city council of Liège on behalf of the Vega political cooperative. He is also editor-in-chief of the magazine *Dérivations*.

Bart Tritsmans

teaches at the University of Antwerp. He obtained a PhD in history (University of Antwerp) and architectural engineering (Vrije Universiteit Brussel) in 2014. His research focuses on the historical evolution of urban green spaces. He is a former head of exhibitions at the Flanders Architecture Institute.

Pieter T'Jonck

is an architect. He writes on architecture, the visual arts and the performing arts for several Belgian and foreign newspapers and magazines. He works for the radio station Klara and was editor-in-chief of A+ in 2017.

Christophe Van Gerrewey

is an architectural and literary theorist. In 2014 he obtained his PhD at Ghent University, with a study of the writings of architecture critic Geert Bekaert. He has published in journals such as *Architectural Theory Review*, *A+U* and *2G*. He works as professor of architectural theory at the École Polytechnique Fédérale de Lausanne in Switzerland.

Guillaume Vanneste

is an architectural engineer, researcher and teacher at the Faculty of Architecture, Architectural Engineering and Urbanism of the Université Catholique de Louvain (LOCI-UCLouvain). He is a founding partner of VVV architecture urbanisme.

Edith Wouters

is the artistic director of Ar-tur, Turnhout. Since 2016 she has run the cultural architecture practice Capasitee. She also works as a project coordinator on religious heritage for CRKC.

A+ Architecture In Belgium

Bimonthly bilingual magazine, ISSN 1375-5072, Volume 48 (2021) N3

Editorial team**Editor-in-chief**

Lisa De Vissscher

Deputy editor-in-chief

Éline Dehullu

Production coordinator

Grégoire Maus

Copy-editing Dutch

www.controltaaldelete.be

Copy-editing French

Benoît Francès

Translations

Alain Kinsella
Eva Van Walle (Artemo)
Antoon Wouters
Patrick Lennon

Graphic design

Kritis & Kritis

Typeface

Rhymes

Printing

Die Keure, Bruges

Cover image

Corona circles on Sint-Pietersplein in Ghent., 2021
© Belga image

Contents page image

Goffart Polomé – Reservoir
A – Ney-Wow, Salt shed,
Houffalize, 2020

Artistic committee

Gilles Debrun
Pauline Fockedeey
Nicolas Hemeleers
Kelly Hendriks
Véronique Patteeuw
Hera Van Sande
Guillaume Vanneste
Ward Verbakel

Editorial address

Ernest Allardstraat 21/3
1000 Brussels
redactie@aa-plus.be
www.a-plus.be

A+ is a publication of CIAUD/ICASD
Information Centre for Architecture,
Urbanism and Design.

Publisher

Philémon Wachtelaer
Ernest Allardstraat 21/3
1000 Brussels

Copyright CIAUD/ICASD

Articles are the sole responsibility of the authors. All rights of reproduction, translation and adaptation (even partial) reserved for all countries.

**Board of directors
CIAUD/ICASD****Chair**

Philémon Wachtelaer

Vice-chair

Anne Sophie Nottebaert

Secretary

Geert De Groote

Members

Olivier Bastin
Paul Dujardin
Benoît Moritz
Oana Bogdan
Ruben Goots
Nicolas Hemeleers
Stéphanie Lorfèvre
Isabelle Vanhoonaeker
Eddy Vanzieleghem

Business management

Roel Rijssenbeek

Office management

Deborah Schwarzbaum
abonnement@aa-plus.be

Exhibitions and lectures

Lara Molino

Communication

Louise Van Laethem

Advertising management

Rita Minissi
rita.minissi@mima.be
+32 497 500 292

Advertisers

ARLU
BEGA
BRUSSEL
LEEFMILIEU
CONTREAT
CORIAN
GEBERIT

KREON
LAUFEN
NTGRATE
POLESTAR
REALTY
STONE

Opinie

*Behoeft*e aan de straat

Het winnen van nieuwe publieke ruimte in restzones van de stad staat garant voor unieke beelden. Het gaat dan vaak om voormalige industrieterreinen, verlaten kades of spoorbeddingen. In mijn eigen thuisstad Brussel denk ik aan de recente opening van het Pannenhuispark (zie p. 54) langs een bovengrondse metrolijn en MolenWest naast het Weststation. Er zijn wellicht geen betere voorbeelden van de domesticatie van de publieke ruimte te vinden. Rommelige zones worden met de grootste zorg ingericht en keurig onderhouden. Het zijn de nieuwe longen die de stadsbewoners ademruimte geven en de nieuwe attractiepool van de buurt vormen.

De nieuwe publieke ruimte kun je evenwel niet los zien van een desinteresse in de grootste netto oppervlakte aan publieke ruimte: de straat. Het is de publieke ruimte die aan ieders voordeur begint, maar als loutere infrastructuur onzichtbaar en ongedacht blijft. De ontwerpaandacht die naar een park of plein gaat, is omgekeerd evenredig aan de nonchalance waarmee de straat wordt ingericht.

De straat is een bewegingsmachine, stelde Geert Bekaert vast in de film *De straat* (1972) van Jef Cornelis: ze dient om van de ene bestemming naar de andere te pendelen. De straat is toegewijd aan Koning Auto. Voetgangers dringen samen op een ruimte van nauwelijks 1,5 meter breed – wel zo confronterend tijdens een pandemie. Fietsers worden getolereerd met suggestieve aanduidingen. Een kind krijgt met enig geluk een schoolstraat van 8 tot 8u30 en moet zich voor het overige naar de grottemensenwereld schikken. Een mindervalide moet zich maar zien te redden. De straat volgt slechts haar eigen wetten en laat geen ruimte voor verschil. De gebruiker van de straat is generiek, kent gender, kleur noch leeftijd.

De strijd tegen Covid-19 geeft een actuele betekenis aan wat Bekaert in dezelfde film ietwat nostalgisch benoemde als de ‘behoefte aan de straat’. Rijstroken worden omgevormd tot fietspad, stukken straat tot (tijdelijke) speelplaats, parkeerplaatsen dienen als terrasje, wandelaars en joggers lopen gewoon op het asfalt. De maatregelen zijn onooglijk in de eindeloze asfaltvlakte van de stad, het voortbestaan blijft onzeker, maar zijn niettemin hoopgevend. Het coronafietspad, de zomerstraat en het parkeerterrasje zijn de reële plaatsen die concreet zicht bieden op de grote droom van een gedomesticeerde publieke ruimte.

De pandemie vormt zo een onverwachte acceleratie voor de herverdeling van de publieke ruimte. Nu spreken we over de domesticatie van de schier oneindige restzone die de straat is. Een onbeduidende ruimtelijke infrastructuur wordt plots een bestemming in zichzelf. Het ondernemen van buitenactiviteiten is niet louter functioneel (woon-werkverkeer) noch

recreatief (vrijtijdsbezigheid), maar in de eerste plaats een noodzaak om gezondheidsredenen. Daarbij komt een claustrofobische reactie na een dagje telewerken en teleonderwijs, waardoor mensen massaal de straat op trekken. Deze redenen stapelen zich bovenop de sociale noodzaak voor stedelingen die de straat altijd al als woonkamer gebruiken.

Behoeft

e aan de straat in overvloed en toch ligt de herverdeling van de publieke ruimte gevoelig. Organiseer eens een coronafietspad en het land roept moord en brand. Het fietspad op de Wetstraat is een list om Brussel los te weken van Vlaanderen (Lubbeek in het bijzonder). Een fietspad op het Vierarmenkruispunt is dan weer een Vlaams complot om Brussel ontoegankelijk te maken. Het hangt er maar van af in welke navel je staart. Linkse kritiek richt zich op de coronafietspaden als dada van de middenklasse die de vraag naar betaalbare woningen vergeet. Spelende kinderen op de zomerstraat vormen een gevaar voor gentrificatie, terwijl de werkende mens op zoek gaat naar een parkeerplaats.

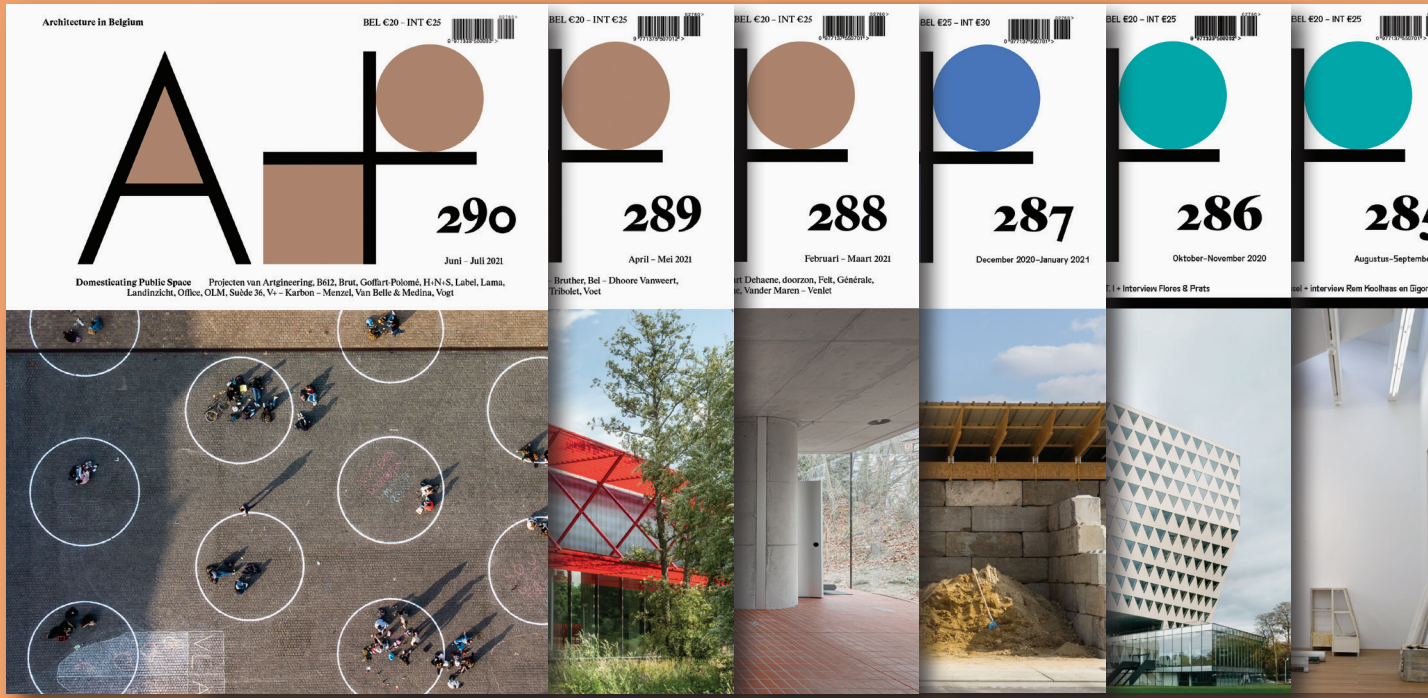
De werkelijke politieke kwestie is tegelijk een professionele kwestie. Gebruikelijk wacht een architect geduldig op een opdracht of Open Oproep, maar in het geval van de straat is de vraag hoelang je nog kunt wachten. Er is geen vraag, er is geen ambitie. Van mooie ontwerpbeeldjes schiet niets over op het eind van een lang ambtelijk proces met het afkloppen van circulatieplannen, inspraak van stakeholders (nutsbedrijven, nooddiensten en erfgoed), kritische feedback van buurtbewoners en finale bevestiging (of niet) in een politieke onderhandeling. Geen wonder dat de straat al vaak binnen het beheerbudget wordt opgelapt. Het publieke eigendom van de straat betekent al te vaak dat niemand verantwoordelijkheid neemt.

Paradoxaal genoeg geeft vooral individueel engagement aanzet tot de herverdeling van de publieke ruimte. Wat ambtelijke processen niet vermag, gebeurt door wat professor Doina Petrescu de ‘spontane rebellie’ van het individuele verlangen noemde – ik vertaal vrij: ‘Speelse actie vormt de katalysator van politieke stellingname en sociale processen.’ Het is de les van de Picardstraat in Sint-Jans-Molenbeek, waar buurtbewoners een nieuwe publieke ruimte maakten aan de eigen voordeur, een zomer lang, dankzij kleine subsidies aangevuld met bakken enthousiasme. Een herverdeling van publieke ruimte lost het woningvraagstuk niet op, maar vormt wel een unieke mogelijkheid om mensen actief deel te laten worden van hun onmiddellijke leefomgeving.

Gideon Boie

architect-filosoof, onderzoeker aan Faculteit Architectuur van de KU Leuven en oprichter van het architectuurkritisch collectief Bavo

A+ Architecture in Belgium publiceert in 2021

5 nummers & 1 speciale uitgave

5 nummers: Recente projecten + Interviews + Actualiteit

A+288 The Housing Experiment
februari – maart 2021

A+291 Kids: School's Over, Let's Play!
augustus – september 2021

A+289 Rediscovering Craftsmanship
april – mei 2021

A+292 Oversize: Adaptive Reuse
oktober – november 2021

A+290 Domesticating Public Space
juni – juli 2021

& 1 speciale uitgave: Projecten + Thematische artikels

A+293 Brussels Architecture Prize
december 2021 – januari 2022

Abonneer je op a-plus.be/nl/abonnement

291

Kids: School's Over, Let's Play!

Verschijnt op 20 september 2021

Het aanbod aan faciliteiten voor kinderen – niet alleen scholen en crèches, maar ook sportzalen, jeugdhuisen, speelpleinen en skateparken – bepaalt in grote mate de leefbaarheid van een plek. *A+291* vertrekt van het adagium: als een stad 'kidsproof' is, is het er goed om leven voor iederéén. We bekijken de gebouwde ruimte door de ogen van het spelende kind en tonen projecten die een stimulerende en inspirerende omgeving vormen voor de opgroeiende jeugd. Met projecten van oa. 1010au, Baumans-Deffet, Carton123, Compagnie O, Denc!-Studio, Grue en Ura.

© Clément Chevett

↑ Grue, Speelpleintje in Etterbeek (Brussel), 2020

A+ Standaard

€ 99 (incl. btw)

**A+ Student/
Stagiair**

€ 59 (incl. btw)

A+ More

€ 250 (incl. btw)

A+ Corporate vanaf € 250 (incl. btw)

**5
nummers
&
1 speciale
uitgave per jaar**

**1 standaard abonnement +
duotickets voor lezingen,
tentoonstellingen,
vip-events en vernissages + toegang
tot ons tijdschriftenarchief**

**Packagedeal met meerdere
abonnementen
meer info op a-plus.be**